

ANMELDELSER

VALGKAMPE I TV OG RADIO - ET FORSINKET INDLÆG "EX AUDITORIO"

Af Bo Fibiger

Onsdag den 19. maj 1982 blev der forsvaret en disputats for den politologiske doktorgrad ved Aarhus Universitet. Disputatsen er skrevet af lektor Karen Siune og er en kvantitativ indholdsanalyse af valgkampene i radio og TV i 1971, 1973 og 1975. Jeg var desværre forhindret i at møde op den 19. maj, så i stedet vil jeg fremlægge mit indlæg "ex auditorio" på denne måde.

Afhandlingen omfatter en central periode for samspillet mellem medier og politik, nemlig den første halvdel af 70-erne. Der er tale om en periode, som er karakteriseret ved et mediemæssigt opbrud og ved væsentlige ændringer i det partipolitiske mønster. Spørgsmålet er imidlertid, om analysen på en tilstrækkelig og relevant måde får belyst disse centrale tendenser.

Afhandlingen er i store træk opbygget således, at der først gives en forskningshistorisk oversigt. Herefter følger den egentlige analyse, der består af 1) model- og hypoteseopstilling, herunder periodebeskrivelse, 2) datamateriale og analysemetode, og endelig 3) konfrontation af hypoteser og analyseresultater.

Angående den forskningspolitiske oversigt vil jeg indskrænke mig til at konstatere, at den giver et godt og fyldigt billede af ikke mindst den amerikanske forskningstradition på området, en vægtning der ikke er urimelig, da forskning

omkring medier og politik traditionelt har haft sit centrum i USA. Et problem i gennemgangen er imidlertid en tendens til at generalisere udsagnsværdien af forskningsresultater, der hviler på et specifikt historisk og systematisk grundlag.

Model- og hypoteseopstilling

Som nævnt består den anvendte metode i opstilling af en række hypoteser, hvis gyldighed dernæst søges afklaret gennem den kvantitative indholdsanalyse. Dette formuleres således:

Såfremt de empiriske resultater svarer til de forventninger, som er formuleret i model og hypoteser og det samtidig kan konkluderes at resultatet ikke kan være forklaret af konkurrerende hypoteser, da må hypoteserne og modellen tillægges gyldighed. Generaliserbarheden må derefter diskuteres. (s. 48-49)

Netop det her formulerede krav overlader os på godt og ondt til kvaliteten af forskerens hypoteseopstillinger og til hendes sans for at overveje konkurrerende hypoteser. I den følgende gennemgang vil jeg forsøge at påvise, at der kan rejses en række indvendinger, såvel mod de opstillede hypoteser som mod gyldigheden og generaliserbarheden.

Udgangspunktet for hypoteseopstillingen tages i en model for politisk masse-kommunikation. Indholdet i den politiske massekommunikation betragtes som den afhængige variable i forhold til en række generelle systemvariable, en række specifikke situationsvariable samt samspillet mellem medier og politikere.

Den anvendte kommunikationsmodel er problematisk på flere måder: For det første betyder sondringen mellem systemvariable og situationsvariable, at modellen ikke bliver i stand til at beskrive samfundsudviklingen processuelt. Der bliver tale om et statisk system uden samspil med situationsvariablerne. For det andet er vælgeren ikke repræsenteret i modellen, dvs. at modellen ikke får indreflekteret de ret centrale ændringer som i perioden finder sted i de sociale gruppers livssammenhæng og deres oplevelse af denne. For det tredje tager modellen ikke højde for den intertekstualitet som finder sted, dels inden

for den enkelte valgperiode, dels mellem de enkelte valg.

Modellen fungerer i sig selv determinerende for hypoteseopstillingen, og det bliver især problematisk, fordi den samtidig kommer til at fungere eksklusivt i forhold til de tidligere omtalte konkurrerende hypoteser.

Forud for opstillingen af hypoteserne sker der endnu en indsnævring af synsfeltet:

Udgangspunktet er her de forskellige aktører: politikerne som repræsentanter for et politisk parti og journalisterne som professionelle kommunikatorer. (s. 56)

Indskrænkningen af synsfeltet får bl.a. til følge, at projektet mister sin karakter af medieforskning i bred betydning. Der rejses således ikke spørgsmål om mediets betydning for de politiske udsendelsers indhold. En af de centrale processer som finder sted i perioden 1971-75 er netop en differentiering mellem TV, landsradio og regionalradio, en udvikling der også sætter sig dybe spor i de partipolitiske programmer. Det er derfor også et problematisk udgangspunkt for analysen, at den koordinerende programstruktur (s. 81) anvendes som argument for ikke at foretage en mediedifferentiering. Men denne manglende mediedifferentiering hænger udmærket sammen med den grundlæggende aktørsynsvinkel.

På baggrund af kommunikationsmodel og synsvinkel fremsættes som overgang til hypoteseopstilling en række grundantagelser, der dels tager udgangspunkt i de politiske aktører, dels i de journalistiske aktørers intentioner. Det vil føre for vidt at komme ind på alle grundantagelser og hypoteser her, da jeg vil vende tilbage til flere af dem i forbindelse med selve analysen. Derimod vil jeg fremhæve nogle eksempler på hypoteser, som jeg - bl.a. på baggrund af den mere overordnede kritik - finder problematiske.

Hypotese 4 lyder således:

Ethvert parti vil i sin kommunikation til vælgerne forsøge at beholde sine tidligere vælgere (såfremt partiet ikke er nyt og dermed uden tidligere vælgere), og vil på samme tid forsøge at få stemmer fra nabopartierne. (s. 66-67)

Hypotesen fremsættes som en systembestemt hypotese. Men andre videnskabelige fremstillinger af perioden 1971-75 tyder på, at denne periode i høj grad er præget af opløsningstendenser i vælgergruppernes oplevelse af ideologiske og interessemæssige tilhørsforhold. Dette kan bl.a. aflæses af de bruttovandringer, der finder sted ved valgene i perioden. Samtidig må eksistensen af de mange partier formodes at stille krav til partierne om ikke at blive overset. Disse ting tilsammen kunne danne grundlag for en antagelse om en opløsning af det klassiske marginalvælgerbegreb, både reelt og som målgruppe. Jeg mener således at det er problematisk at operere med en systembestemt hypotese på et område, der må forventes at være under forandring. Og selv om analysen netop på dette punkt ikke giver et klart svar, synes resultatet snarere at være et belæg for en processuel synsvinkel (jfr. bl.a. s. 238ff.).

Hypotese 8.1, der omhandler sagområder i en valgkamp, er af andre grunde problematisk. Hypotesen postulerer:

Jo flere partier, der deltager i valget, des større omtale vil spørgsmålet om regeringsdannelse få. (s. 70)

Problemet er her, at konstateringen af en større omtale af spørgsmålet om regeringsdannelse ikke beviser, at det skyldes antallet af partier. I en række andre lande har man lige så mange partier som i Danmark, men til gengæld 2 eller 3 meget stærke partier uden samme effekt. Når regeringsdannelsen i Danmark i begyndelsen af 70-erne får en central placering kan det derimod skyldes partiernes relative styrke (eller rettere svaghed). (Hypotesen bliver iøvrigt ikke mindre problematisk af, at den på et forfejlet grundlag bærer ved til ønsker om at hæve den politiske spærregrænse ved valg til folketinget).

I forbindelse med hypoteserne omkring sagområder i en valgkamp bliver man også mystificeret af forholdet til den ideologiske dimension. Der argumenteres s. 69 for, at det er hensigtsmæssigt at udskille ideologi fra sagområder. Man kan så undre sig over, at der ikke formuleres en særskilt hypotese om ideologi, da netop modsætningen mellem pragmatik og ideologi var et centralt debattemne ved indgangen til den undersøgte periode. Og endnu mere forundret bliver man, når ideologi så optræder som kategori i tabellerne over sagområder på s. 182-84.

Hypotese 10.4., der hævdes afledt af generelle journalistiske nyhedskriterier, lyder således:

Journalister vil sammenholdt med politikerne være mere interesseret i fremtidige aktiviteter end interesseret i tidligere aktiviteter, fordi fremtiden med dens ukendte resultater kan give bedre nyheder end fortiden med dens fakta. (s. 71)

Hypotesen overraskede mig allerede ved første gennemlæsning, da jeg fra nyhedskriterier logisk ville aflede en journalistisk koncentration om her og nu-situationen. Dette bekræftes da også af analysen, men det virker lidt urimeligt, at det på denne måde kommer til at fremstå som et overraskende resultat. Et andet problem er, at hypoteserne har betydning for variabelkategorierne, og teoretisk kunne en fejlagtig formulering af tesen have medført, at kategorien "nu" slet ikke var blevet registreret. Så havde resultatet været en afkræftelse i stedet for en ændring af hypotesen.

Denne tætte sammenhæng mellem hypoteser, variabelopstilling og konklusioner inden for den kvantitative indholdsanalyse er grunden til at jeg er gået forholdsvis meget ind på hypoteseopstillingerne. Samtidig har jeg med mine indvendinger søgt at påvise, at det er problematisk, når det hævdes, at

De ovenfor nævnte hypoteser er forankret i generel accepteret teori. (s. 72)

Det er iøvrigt en udsagnstype, som forekommer flere gange i afhandlingen, og der er ingen grund til at et godt og seriøst arbejde skæmmes af den slags generelle henvisninger.

Med mine kommentarer til hypoteserne mener jeg også at have problematiseret forholdet mellem hypoteserne (og i forlængelse heraf analysen) og det mål, som opstilles for den samlede undersøgelse, nemlig

i hvilket omfang det samlede resultat, valgkampen i radio og tv, kan karakteriseres som bestemt primært af politikerne eller primært af medierne. (s. 73)

Medierne sætter jo netop ikke udelukkende deres præg på valgkampen formidlet gennem de journalistiske aktørroller. Der er tale om et langt mere kompliceret samspil, som undersøgelsen på baggrund af hypoteseopstillingerne ikke kan give noget svar på.

Som et mellemed mellem hypoteserne og analysen er medtaget 2 kapitler om henholdsvis valgudsendelser i radio og TV samt om situationen omkring valgene. Af disse vil jeg kun gå nærmere ind på det første kapitel, da mine indvendinger mod beskrivelsen af situationen omkring valgene ikke så meget går på det konkrete sagforhold, men på to overordnede kritikpunkter som jeg allerede har været ind på, nemlig mangelen på processuel tænkning og mangelen på overvejelser over forholdet mellem de objektive tilstande og borgernes oplevelse af de samme tilstande.

Kapitlet om valgudsendelser i radio og TV er først og fremmest problematisk, fordi fremstillingen giver et misvisende billede. Det er således ikke rigtigt, at politikerne i præsentationsprogrammerne

uhindret kan meddele lige netop det, som det enkelte parti ønsker at meddele seere og lyttere. (s. 76-77, min understregning)

Der findes et sæt begrænsninger, bl.a. om overholdelse af de generelle udsendelsesregler, brugen af kunstnere, brug af musik m.v. Ganske vist er der aldrig blevet grebet ind med direkte forensur, men programmerne skal (med et citat fra udsendelsesreglerne) "i henhold til radiospredningsloven godkendes af Danmarks Radio inden udsendelsen".

Af andre konkrete mangler skal nævnes, at tilladelsen til at producere TV-præsentationer uden for DR kun nævnes i en bisætning, efter min vurdering en central ændring i 1971, der skaber mulighed for et udbygget samarbejde mellem partierne og professionelle kommunikatorer med erfaringer fra reklamebranchen. Endvidere er forekomsten af et præsentationsprogram på Program 3 slet ikke omtalt i dette afsnit, kun i en senere fodnote (s. 102), ligesom inddragelsen af regionalradiosenderne i valgkampen slet ikke er omtalt.

Tager man disse forhold med, er det derfor ikke rigtigt, når det konstateres, at

Udviklingen er siden 1975 gået fra det parallelle og integrerede løb i tv og radio i retning af en stadig større differentiering mellem de to medier. (s. 83)

Udviklingen siden 1975 er en videreudvikling af de tendenser, som der netop lægges op til i perioden fra 1971 til 1975. Det er i denne periode, at radio og TV adskilles programmæssigt, og ikke mindst i radioen foretages en række eksperimenter. På den ene side begynder man at lave valgkampe på TVs egne præmisser, samtidig med at man i radiomediet prøver at gå nye veje for at fastholde lytterne.

Jeg mener, at denne fejlvurdering af medie billedet i begyndelsen af 70-erne er et springende punkt i hele afhandlingen. Inden for afhandlingens eget univers er der tale om en intenderet udvikling i perioden fra valgudsendinger som platform for partierne til vindue for vælgerne.

Men ud fra egne analyser og læsning af Radiorådsreferater er de ændringer der sker i perioden ikke udsprunget af mere eller mindre klare overvejelser i Radiorådet over dette forhold, men af mediestructurelle forhold som bl.a. den øgede mediedifferentiering. Der sker en opprioritering af hvad man kunne kalde "mediernes egennatur". Og det spændende er, at denne udvikling sætter sig igennem bag om radiorådets og driftsledelsens refleksioner over mediernes funktion i valgkampen.

Netop derfor er det også - som tidligere påpeget - forkert at tage udgangspunkt i radio og TV som en enhedsstørrelse i perioden, således som det sker i analysen.

Datamateriale og analysemetode

I forbindelse med datamaterialet er det vigtigt at slå fast, at analyserne næsten udelukkende er baseret på udskrifter af de analyserede valgudsendinger. Dette betyder knap så meget for radio, hvor vel kun musik og reallyde falder væk. Større betydning får det af gode grunde i forbindelse med TV, ikke mindst fordi der netop i den analyserede periode sker en klar opprioritering af TV-præsentationsprogrammernes billedside, jfv. ovenfor om den større betydning af "mediernes egennatur". Karen Siune gør selv opmærksom på denne problematik, idet hun nævner,

at der i nogle partiers tv-præsentation - om end ikke i alle - anvendes

billedkommunikation uden lyd/tekst. (s. 104)

Men den klare reduktion i omfanget af præsentationsprogrammernes udskrifter fra 1971 til 1975 viser netop, at der her ikke er tale om et tilfældigt partibestemt fænomen, men om en helt central udviklingslinie i perioden.

På den ene side betyder fraværet af billedsiden i analysen en sløring af en central udvikling. Men problemet slår også på en konkret måde ind i selve analysen, nemlig ved gennemgangen af partiernes vælgerappel (s. 236ff). Netop når programmerne visualiseres, kan man ikke afdække vælgerappellen alene ud fra, hvilke grupper der omtales. En meget væsentlig del af billedsiden består netop i gruppereferencer, ikke blot helt konkret gennem de personer og miljøer der optræder på skærmen, men også gennem den æstetiske grundtone der lægges i programmet. Denne delanalyse må derfor siges at være uanvendelig i kraft i det mangelfulde datamateriale. For de øvrige delanalyser spiller problemet ikke den samme afgørende rolle.

Den anvendte metode er den såkaldte kvantitative indholdsanalyse. Der har gennem de senere år været ført en række debatter, såvel på et videnskabsteoretisk som på et mere teknisk plan, om anvendeligheden af denne analysemetode. Jeg synes i store træk, at de overvejelser Karen Siune gør sig om metodevalget, og også den måde hun efterfølgende anvender metoden på, er fornuftig og velovervejet. Dog synes jeg, at der s. 108f sker en mytologisering af forskellen mellem kvantitativ og kvalitativ indholdsanalyse, når vægten lægges på kravet om intersubjektivitet. Det gælder netop for begge analysemetoder, at de bl.a. er afhængig af det som fremhæves i et citat af Karl Krarup:

I alle led er der tale om, at forskningsprocessen er begrebsbetinget. (s. 110)

Jeg tror det er vigtigt at komme ud over denne skyttegravskrig og få de to analysemetoder bragt ind i et fornuftigt samspil. Således ville en opfølgning af denne afhandlings kvantitative analyser med en række kvalitative analyser på en givende måde have underbygget eller modificeret analyseresultaterne.

Analyseresultater

Selve analysen er opdelt i 4 kapitler med hver sit tema: a) kommunikatortyper og deres roller i valgudsendinger, b) valgenes problemorientering, c) omtale af partierne og d) partiernes vælgerappel. Jeg har allerede ved gennemgangen af hypoteserne og analysemetoden forudgrebet en del af den kritik, der kan rejses over for analyseresultaterne, og skal derfor indskrænke mig til nogle mere konkrete supplerende bemærkninger.

Kapitlet om kommunikatortyper og deres roller er et godt eksempel på, hvordan en kvalitativ analyse med fordel kunne have suppleret den kvantitative analyse. Der er et meget kort afsnit om programmernes opbygning, der snarest må karakteriseres som en "præsentation" end en analyse. Netop i den beskrevne periode sker der en række nydannelser i selve programformen, så vidt jeg kan se bl.a. under påvirkning af udlægningen til private produktionsselskaber. Men ved at gå uden om en kvalitativ analyse bliver den foreliggende ikke i stand til at registrere denne udvikling. En politiker i rollen som politiker opfattes på samme måde uanset funktionen i det samlede fortælleforløb.

Netop fordi en kvalitativ strukturel analyse af periodens programmer bl.a. vil vise en "rolletilsløring", finder jeg det ret problematisk, at der ikke foretages en klar definition af de anvendte variabelkategorier, nemlig kommunikatortype, kommunikatorrolle og kommunikationsform. Først efter grundig undersøgelse af kapitlet er jeg nået frem til, at type forstås som en institutionel kategori, rolle forstås som en kontekstuel kategori og kommunikationsform som en syntaktisk kategori. Det tidligere Krarup-citat in mente om det begrebsbetingede kan det undre, hvordan man kan opnå en høj realibilitet uden veldefinerede kategorier.

Tager man nu udgangspunkt i disse definitionsforsøg kommer vi med nødvendighed tilbage til den manglende strukturelle analyse, som må være nødvendig for at kunne operere med underkategorier for rollebegrebet. Og videre opstår der en række problemer for underopdelingen af formkategorierne. Jeg kender ikke nogen sikker metode til at skelne mellem udsagn og spørgsmål. Mine egne erfaringer med tilsvarende analyser på materialet har bl.a. lært mig, at spørgsmål ofte i praksis har kommentarens form, således at analysen i høj grad

bliver afhængig af koderens vurderinger.

De her anførte metodiske problemer får afgørende konsekvenser for de konklusioner, kapitlet når frem til. På baggrund af de udefinerede underkategorier på formliden finder jeg det problematisk at konkludere, at

omfanget af enkeltstående udtalelser af propagandakarakter er begrænset og endvidere faldende fra 1971 til 1975. (s. 141)

Det er nok mere rigtigt at sige, at karakteren af disse ændrer sig, bl.a. ved en større grad af sløring af udsagnskaracteren, en udviklingsmulighed som den anvendte metode og de benyttede kategorier ikke har mulighed for at indfange. Og helt galt bliver det efter min vurdering, når konklusionen fortsætter:

Ved de senere valg er denne form yderligere begrænset. (s. 141)

For det første er der tale om en ren påstand uden belæg, for det andet mener jeg - i forlængelse af ovenstående - at påstanden er misvisende for den reelle udviklingstendens.

Derimod synes den kvantitative indholdsanalyse - naturligt nok - at fungere fint i kapitlet om valgenes problemorientering. Således viser analysen tydeligt, at der dels sker en koncentration på antallet af omtalte emner, dels sker en opprioritering af regeringsdannelsesproblemet. Endelig påvises det klart, at valgenes hovedspørgsmål i høj grad er situationsafhængig.

Et par problematiseringer er dog nødvendige. Jeg mener således, at det er lidt problematisk at konkludere,

at journalisterne i deres prioritering følger de politiske partier i den problemopfattelse, som de lægger frem i deres propaganda. (s. 152)

Denne konklusion vægter det ikke-konfliktuelle i forholdet mellem journalister og politikere. Men i den videre analyse vises det, at partierne ikke prioriterer sagområderne identisk.

Man kunne derfor med en vis rimelighed hævde, at symmetrien mellem partier og journalister er et resultat af, at journalisterne over for det enkelte parti forholder sig konfliktuelt på de andre partiers præmisser.

Fortolkningen af den ikke-konfliktuelle journalistiske rolle får igen konsekvenser for analyserne af partiernes engagement i problemområderne. I fortolkningen af resultaterne, hvor alle programtyper er behandlet under ét for hvert parti, lægges der i tolkningen hele tiden vægt på partiintentioner, til trods for at størstedelen af materialet er fra journalistisk styrede programmer. Denne tolkning er netop kun mulig, hvis symmetri mellem journalisternes og det enkelte partis prioritering af emnerne holder stik.

Metodologisk forstår jeg iøvrigt ikke particentreringen i analysen på s. 163ff, når det tidligere om analysens formål er konstateret, at den

er i modsætning til at interessere sig for, hvordan det enkelte parti udnytter den givne platformsmulighed (...) Af samme grund er der i de empiriske afsnit ikke analyser af de forskellige partiers enkelte programmer, men eksempelvis af præsenteringsprogrammer under ét sammenholdt med spørgeprogrammer under ét. (s. 73)

Analysen af forekomsten af de enkelte sagområder følges op med en analyse af samforekomsten mellem de forskellige sagområder i samme udtalelse. Denne delanalyse er vel nok afhandlingens mest originale og spændende bidrag, fordi den præsenterer en metode til en kortlægning af de enkelte partiers politiske/i-deologiske univers. Det lykkes her i høj grad at komme bag om overfladen og finde nogle skjulte mønstre frem. Til gengæld er der tale om en analyseform, hvor afgrænsningen af kodeenheden spiller en overordentlig stor rolle. Kodeenheden er fastlagt til den enkelte udtalelse, dvs. en

uafbrudt udtalelse fra en enkelt person om et eller flere emner. (s. 119)

Karen Siune nævner det generelle problem ved afgrænsning i præsenteringsprogrammer, men for en samforekomstanalyse må det påpeges, at skift i talende person i spørgeprogrammer ikke er et godt grundlag for en samforekomstanalyse, fordi der ofte er tale om supplement, når flere svarer for samme parti. På

samme måde vil der i paneldebatter kunne indgå kommentarer til flere spørgsmål/problemer i samme indlæg, uden at partiet derfor opfatter en sammenhæng mellem disse sagområder. Jeg vil derfor stille mig tvivlende over for, om den foreliggende analyse kan opfylde kravet om en rimelig intern validitet.

Kapitlet om partiernes omtale af sig selv og hinanden viser som tidligere nævnt under hypoteserne bl.a., at der sker en centrering omkring aktuelle problemstillinger. Endvidere vises det, at der sker en polarisering af det politiske system gennem perioden, udtrykt gennem omfanget af positive og negative referencer partierne imellem. På samme måde som ved sagområderne synes den kvantitative indholdsanalyse at fungere som et relevant redskab.

At det samme ikke er tilfældet i det sidste kapitel og partiernes vælgerappel har jeg tidligere været inde på, først og fremmest på grund af den manglende medtagelse af billedsiden. Hertil kommer, at et andet vigtigt element i denne delundersøgelse, nemlig partiernes referencer til vælgergrupper, ikke systematisk er analyseret i forhold til positive og negative referencer, fordi udviklingen efter 1971 ikke var forudset ved udarbejdelsen af kategorierne.

Alt i alt er der således tale om, at der i dette kapitel trækkes nogle ret omfattende konklusioner på et meget spinkelt empirisk grundlag.

Jeg skal ovenpå denne gennemgang ikke komme nærmere ind på afhandlingens endelige sammenfatning, hvor hypoteserne genvurderes i lyset af analyseresultaterne, og de mediepolitiske perspektiver bogen afsluttes med. Mine problematiseringer af hypoteserne, metoden og analyseresultaternes validitet skulle være tilstrækkelige til at tydeliggøre, at denne afhandlings konklusioner omkring samspillet mellem medierne og de politiske partier på mange punkter lader sig anfægte.

Jeg har ved gennemgangen bevidst valgt at tage de meget kritiske briller på. Omkostningen ved denne tilgang er, at kritikken kommer til at overskygge de positive kvaliteter, som afhandlingen også rummer. Medieforskningen generelt og mere specifikt forholdet mellem medier og politik samt den kvantitative indholdsanalyse som metode er alle områder med en meget spinkel baggrund i

det danske forskningsmiljø. Karen Siune giver med sin afhandling et væsentligt udspil og en væsentlig udfordring for et videre forskningsarbejde på disse områder. Men for den videre forskning - og for de mediepolitiske beslutninger den foreliggende analyse eventuelt kan føre frem til - er det pokkers vigtigt at få klarlagt bærekraften af den viden, som vi nu ligger inde med.

Karen Siune: Valgkampe i tv og radio. Politiske partiers anvendelse af tv og radio, herunder samspillet med journalisterne. 323 s, forlaget Politica, Aarhus 1982.

Afhandlingen er forsvaret for doktorgraden i statskundskab d. 19. maj 1982.

DANSKERNES FRITIDSMØNSTRE INDSAT I VELFÆRDSSYSTEMATIK

Af Niels Jørgen Jensen

Marit Bakke har begået en meget omfattende og interessant bog: "Fritid som velfærd". Bogen skal ses som en helhed, hvor de enkelte kapitler kan læses hver for sig, samtidig med at de supplerer hinanden.

Før jeg gennemgår bogens enkelte kapitler mere kritisk, vil jeg gerne sige, at bogen er noget af det mest spændende, jeg har læst om det emne, Marit Bakke tager op. Selv om bogen er skrevet på norsk er sproget let at forstå. Den meget omfattende gennemgang af relevant litteratur fra ind- og udland, som bogens empiriske afsnit skal ses i lyset af, gør bogen til lidt af et opslagsværk om fritids- og velfærdsproblemer.

Marit Bakke har med denne bog stillet sig selv en jätte-stor opgave. Hun forsøger at analysere fritid ud fra henholdsvis et teoretisk, et empirisk og et planlægningsmæssigt perspektiv. Hun erklærer sig som tilhænger af en egalitær og demokratisk præget approach, hvor fritid og kultur ikke defineres ud fra bestemte kvalitative kriterier gående ud på, at fritids- og kulturaktiviteterne skal foregå spontant, frivilligt og opfylde visse kvalitetskrav. Marit Bakke holder sig til en beskrivelse af fritidsmønstret hos forskellige befolkningsgrupper i tre kommuner med forskellig indbyggerantal og erhvervsmæssig sammensætning (urbaniseringsgrad). Denne beskrivelse forsøges set og forstået ud fra de betingelser, der hersker i vestlige velfærdssamfund som det danske. I forhold til tidligere undersøgelser af folks fritid, f.eks. foretaget af socialforskningsinstituttet, er Marit Bakkes eget bidrag overvejelserne om og analysen af disse betingelser.

Der er altså tale om et prisværdigt forsøg på at se fritid som velfærd. I det følgende vil jeg gennemgå bogens enkelte kapitler lidt mere detaljeret og kritisere, hvor jeg finder det nødvendigt.

I kapitel 2 giver Marit Bakke en gennemgang af problemerne i de vestlige velfærdssamfund og den brug af sociale indikatorer og velfærdskomponenter,